

Onderzoeksprotocol rekenkamer Son en Breugel

1. Inleiding

De rekenkamer Son en Breugel (hierna te noemen: rekenkamer) voert de wettelijke taak uit om onafhankelijk onderzoek te verrichten naar het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur op drie onderdelen:

- **Rechtmatigheid:** het voldoen aan de wettelijke kaders en regelgeving;
- **Doelmatigheid of efficiëntie:** het streven om met een zo beperkt mogelijke inzet van beschikbare middelen het gewenste resultaat te bereiken;
- **Doeltreffendheid of effectiviteit:** de mate waarin het gemeentebestuur erin slaagt met de geleverde prestaties de gestelde doelen en/of de gewenste maatschappelijke effecten te bereiken.

Het doel van deze onderzoeken is om inzicht te bieden in de prestaties van de gemeente als geheel en waar nodig het formuleren van aanbevelingen voor de toekomst.

De rekenkamer bestaat uit een voorzitter en een lid. De rekenkamer heeft de volgende missie:

‘De rekenkamer Son en Breugel wil met goed onderzoek een positieve bijdrage leveren aan de verhoging van de kwaliteit van het lokale bestuur in de Son en Breugel. Dit doet zij vanuit transparantie, een constructieve bijdrage, een lerend perspectief en een onafhankelijke positie ten opzichte van het lokale bestuur en de gemeentelijke organisatie Son en Breugel’.

In dit onderzoeksprotocol beschrijft de rekenkamer de richtlijnen die zij hanteert bij de uitvoering van haar onderzoek. Het doel van dit protocol is om waarborg te bieden voor de kwaliteit van de onderzoeken van de rekenkamer en voor een goed verloop van het gehele onderzoeksproces binnen de gemeentelijke organisatie en eventuele derden die bij ons onderzoek betrokken zijn. Daarnaast wil de rekenkamer met dit protocol inzicht verschaffen in de werkwijze. Dit onderzoeksprotocol is geschreven ten behoeve van de gemeentelijke organisatie en eventueel in te huren onderzoekers. Ingehuurde onderzoekers worden gevraagd te werken conform dit onderzoeksprotocol.

2. Kwaliteitseisen bij onderzoek

De rekenkamer hanteert onder meer de volgende kwaliteitseisen bij haar onderzoek:

1. **Zorgvuldigheid:** validiteit en volledigheid bij de verzameling van relevante feiten.
2. **Objectiviteit:** objectieve en gedegen analyse van de feiten. De rekenkamer velt geen politiek oordeel.
3. **Transparante oordeelsvorming:** conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd op het ambtelijk geaccordeerde feitenrelaas.
4. **Consistentie.** Gehanteerde normen, oordelen en aanbevelingen zijn binnen hetzelfde onderzoek in overeenstemming met elkaar.
5. **Bruikbaarheid.** Het rapport geeft toegankelijke, leesbare, bondige en actuele informatie waarmee betrokkenen hun functioneren kunnen verbeteren.
6. **Controleerbaarheid.** Het onderzoeksproces wordt zodanig vastgelegd dat reconstructie op een transparante en navolgbare manier kan plaatsvinden.

3. Selectie van onderzoeksonderwerpen

Genereren onderzoeksonderwerpen

De rekenkamer heeft een onafhankelijk positie binnen de gemeente. Dit betekent dat de rekenkamer zelf bepaalt welke onderwerpen worden onderzocht en hoe het onderzoek wordt ingericht. De gemeenteraad, maar ook derden, kunnen de rekenkamer verzoeken om een bepaald onderwerp nader te onderzoeken. Alle ingekomen verzoeken worden in de rekenkamer besproken. De rekenkamer beslist of en zo ja, op welke wijze deze verzoeken worden gehonoreerd. Op verzoeken zal altijd een reactie volgen met het besluit dat de rekenkamer heeft genomen ten aanzien van het ingediende onderwerp. Indien nodig kan de verzoeker van een onderzoek worden uitgenodigd om het verzoek nader toe te lichten.

De rekenkamer informeert jaarlijks bij de fracties welke onderwerpen bij de fracties leven. Ook kan de rekenkamer de raad om onderzoeksuggesties vragen.

Selectiecriteria en bijhouden onderzoeksonderwerpen

De rekenkamer selecteert de onderwerpen die zij in onderzoek neemt. Bij de selectie van de onderzoeksonderwerpen hanteert de rekenkamer (een selectie van) de volgende criteria:

1. Het onderwerp moet passen binnen de taken en bevoegdheden van de rekenkamer.
2. Het onderwerp heeft een substantieel belang in de zin van: maatschappelijk relevant, financiën, organisatorisch, bestuurlijk opzicht.
3. De onderzoeksvraag is niet op een andere, meer eenvoudige wijze te beantwoorden. De rekenkamer toetst of het college voor het onderwerp geen artikel 213a gemeentewet onderzoeken uitvoert, heeft uitgevoerd of dit op korte termijn van plan is en of de accountant of de provincie het onderwerp aan het onderzoeken is.
4. Het onderzoeksrapport levert toegevoegde waarde aan de kaderstellende en controlerende rol van de raad. Het onderzoek betreft een door de gemeente te beïnvloeden beleid.
5. Het onderzoeksrapport levert inzichten, de bruikbaarheid van aanbevelingen is aantoonbaar en het rapport levert leereffecten op.
6. Opeenvolgende onderzoeken zijn zoveel mogelijk verspreid over verschillende beleidsterreinen en/of organisatieonderdelen.
7. Het onderwerp moet voor de rekenkamer haalbaar zijn. Dat wil zeggen het past binnen de financiële en organisatorische kaders.
8. Onafhankelijkheid. De rekenkamer mengt zich niet in politieke discussies en besluit zelfstandig en onafhankelijk van de raad welke onderzoeken zij verricht.
9. De resultaten zijn communiceerbaar naar de gemeenteraad en de inwoners.
10. Het is een geschikt moment om het onderzoek naar het onderwerp uit te voeren.
11. Het onderwerp is een wens of voorkeur van de raad.

De rekenkamer houdt een groslijst bij van potentiële onderzoeksonderwerpen die passen binnen bovenstaande selectiecriteria. Deze groslijst komt tot stand op basis van verzoeken van o.a. raadsleden en op basis van eigen bevindingen. De groslijst wordt periodiek geactualiseerd.

Keuze onderzoek

De rekenkamer selecteert per jaar een aantal onderzoeksonderwerpen uit de groslijst die uitgevoerd kunnen worden binnen het beschikbare budget.

Op grond van artikel 213a gemeentewet kan het college ook zelf onderzoek verrichten naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van gemeentelijk beleid. Conform artikel 213a gemeentewet leden 2 en 3 informeert het college jaarlijks de rekenkamer over de genoemde collegeonderzoeken en zendt het schriftelijk verslag van het college hierover naar de rekenkamer.

4. Start van een onderzoek

Startnotitie

Nadat de rekenkamer een onderzoeksonderwerp heeft gekozen, wordt een startnotitie opgesteld. Deze startnotitie omvat de volgende onderdelen:

1. Aanleiding en achtergrond van het onderzoek
2. De centrale onderzoeksvraag en deelvragen
3. Toetsingskader
4. Plan van aanpak

De doorlooptijd van een rekenkameronderzoek beslaat in de regel enkele maanden tot één jaar. Afhankelijk van de aard en de omvang van het onderzoeksonderwerp wordt gekozen voor een uitgebreider onderzoek of voor een 'quick scan'. Onder een 'quick scan' wordt verstaan een onderzoek dat in een korte looptijd wordt afgerond. In de startnotitie wordt een indicatie van de opleverdatum van de publicatie genoemd.

De startnotitie zal worden verzonden aan de raad, het college en de gemeentesecretaris. De startnotitie vormt het uitgangspunt voor het onderzoek. Tegelijkertijd wenst de rekenkamer een zekere flexibiliteit te behouden. Gaandeweg het onderzoek kan duidelijk worden dat het niet (meer) mogelijk of niet (meer) opportuun is het onderzoek in de geplande vorm uit te voeren. De rekenkamer behoudt zich het recht voor de onderzoeksopzet aan te passen.

Startgesprek met de ambtelijke organisatie

Er wordt een startgesprek gehouden met de ambtelijke organisatie, waarbij in ieder geval een lid aanwezig zijn evenals de ambtelijk betrokkenen bij het onderwerp. In geval van uitbesteding worden in dit gesprek de externe onderzoekers voorgesteld aan de ambtelijk betrokkenen.

In het gesprek zal een toelichting op de Onderzoeksaanpak worden gegeven. In het gesprek worden over en weer afspraken gemaakt over de procedure en de planning van het onderzoek, de wijze waarop met gegevens wordt omgegaan, hoe de rekenkamer de door haar benodigde informatie van de betrokken ambtenaren zo snel mogelijk kan verkrijgen en hoe de belasting van de ambtelijke organisatie door het onderzoek zoveel mogelijk kan worden beperkt.

5. *Onderzoek door de Rekenkamer zelf of door externen*

De Rekenkamer bepaald voor de start van het onderzoek of zij het onderzoek zelf (in eigen beheer) uitvoert of dat zij het onderzoek uitbesteed aan extern onderzoekers. In beide situatie blijft de rekenkamer verantwoordelijk voor het onderzoek. In geval dat de rekenkamer beslist dat zij zelf het onderzoek uitvoert gelden de volgende uitgangspunten.

1. De in dit onderzoeksprotocol opgenomen eisen gelden onverkort ook voor door de rekenkamer eigen uitgevoerd onderzoek.
2. Voor de start van de uitvoering van het onderzoek maken de voorzitter en lid een begroting voor het onderzoek die maatgevend is. De Rekenkamer neemt een besluit over de fixed price begroting waarin minimaal tot uitdrukking komen:
 - a. Titel onderzoek en onderzoeksvraag/vragen
 - b. Stappen in het onderzoek en te besteden uren per intern onderzoeker
 - c. Beoogt tijdpad onderzoek
 - d. Vertaling van uren in € en in- of exclusief btw en reis- en verblijfkosten
3. Het tarief van de te factureren uren uit het onderzoek is het bedrag zoals opgenomen in de verordening.
4. Binnen een week na het besluit van de rekenkamer tot het verrichten van een onderzoek in eigen beheer zendt de rekenkamer de begroting (artikel 5 lid 2) ter informatie naar de griffier.

6. *Samenwerking met externe onderzoekers*

Indien de aard en/of de omvang van het onderzoek hiertoe noodzaakt, zal extern ondersteuning worden gezocht voor de uitvoering van het onderzoek. Het uitgangspunt bij de inschakeling van externe onderzoekers is dat de eindverantwoordelijkheid en de regie bij rekenkamer blijven liggen. Dit betekent in elk geval dat belangrijke beslissingen over de inrichting en voortgang van het onderzoek door de rekenkamer worden genomen. Communicatie over het onderzoek verloopt via de rekenkamer. De secretaris-onderzoeker van de rekenkamer is verantwoordelijk voor de dagelijkse voortgang van het onderzoek en vormt het primaire aanspreekpunt voor de externe onderzoekers.

De externe onderzoekers zullen van tevoren nadrukkelijk worden gevraagd of zij werkzaamheden hebben verricht voor de gemeente Son en Breugel en zo ja, op welk(e) terrein(en). Wanneer de rekenkamer constateert dat er een mogelijk risico is van belangenverstremgeling betekent dit dat de desbetreffende onderzoeker niet wordt uitgenodigd voor het uitbrengen van een offerte.

De externe onderzoekers ontvangen bij de offerteaanvraag het onderzoeksprotocol van de rekenkamer met het verzoek in hun offerte rekening te houden met de werkwijze van de rekenkamer.

Gedurende het onderzoek geldt het volgende:

- De externe onderzoeker houdt een logboek bij waarin relevante ontwikkelingen in het onderzoek worden bijgehouden.

- De externe onderzoeker rapporteert over de voortgang, zowel inhoudelijk als qua urenbesteding.
- Afhankelijk van de lengte van het onderzoek zijn de externe onderzoekers enkele keren bij vergaderingen van de rekenkamer aanwezig om over de voortgang van het onderzoek en de uitkomsten ervan te rapporteren.
- De rekenkamerleden kunnen desgewenst aanwezig zijn bij de interviews die door de externe onderzoeker worden afgenomen.
- De externe onderzoekers zijn op uitnodiging van de rekenkamer aanwezig bij de raadsbehandeling van het onderzoeksrapport.

6. Dossiervorming

Gedurende het onderzoek vormt de rekenkamer een onderzoeksdossier. Dit bestaat in elk geval uit:

1. De startnotitie en de schriftelijke correspondentie hierover met betrokkenen
2. De offerte van de externe onderzoekers (indien van toepassing)
3. Urenverantwoording bij onderzoek in eigen beheer
4. Bestudeerde documentatie vanuit deskresearch
5. Van elk interview een verslag met een akkoord van de geïnterviewde
6. Eventuele databestanden met kwantitatieve informatie
7. Schriftelijke stukken met betrekking tot het ambtelijk wederhoor
8. Eindrapport
9. Eventuele persberichten die in het kader van het onderzoek zijn uitgebracht

7. Publicatievorm

De rekenkamer streeft naar een korte en bondige publicatievorm (rapport, rekenkamerbrief, infographic, video, etc.) waarbij achtergrondinformatie zoveel mogelijk separaat wordt opgenomen.

De publicatie kan in de huisstijl van de rekenkamer worden uitgegeven. Wanneer het onderzoek mede is uitgevoerd door een externe onderzoeker, dan wordt deze onderzoeker vermeld.

De rekenkamer is eindverantwoordelijk voor het onderzoek en de publicatie (ook als deze gemaakt is door een externe onderzoeker).

8. Zienswijze; ambtelijke check

De verordening op de rekenkamer bepaalt dat het mogelijk is voor ambtelijk betrokkenen om een feitencheck uit te voeren op het ontwerp-onderzoeksrapport. Indien de rekenkamer niet binnen de gestelde termijn een reactie ontvangt gaat zij ervan uit dat met de inhoud van het rapport wordt ingestemd.

Daarnaast bestaat er de mogelijkheid, afhankelijk van de aard van het onderzoek, om voor het uitbrengen van het onderzoek aan het college een bestuurlijke reactie te vragen. De rekenkamer beoordeelt in hoeverre zij een bestuurlijke reactie vraagt voor openbaarmaking van het onderzoek.

9. Publicatie en publiciteit

In een zo vroeg mogelijk stadium kondigt de rekenkamer het aanbieden en de raadsbehandeling van het onderzoek aan bij de griffie. Per onderzoek zal met de begeleidingscommissie vanuit de raad voor de rekenkamer worden besproken wie het raadsvoorstel schrijft. De rekenkamer kan zelf een raadsvoorstel maken.

De rekenkamer biedt het eindrapport inclusief raadsvoorstel aan de gemeenteraad. Het rapport wordt daarnaast aan alle betrokkenen gezonden.

Met het aanbieden van het rapport aan de raad kan de rekenkamer een persbericht versturen.

Het rapport en eventueel persbericht worden op de website van de rekenkamer geplaatst.

De voorzitter van de rekenkamer is primair de woordvoerder die de media te woord staat. Zo nodig kan de rekenkamer besluiten een persconferentie te houden.

10. Nazorgtraject

Na afloop van elk onderzoek vindt er een evaluatie plaats. In deze evaluatie wordt door de rekenkamer en eventueel de externe onderzoeker teruggeblikt en nagegaan voor welke onderdelen verbeteringen mogelijk zijn. Desgewenst kan de rekenkamer besluiten anderen bij deze evaluatie te betrekken.

Het is mogelijk dat de rekenkamer na een paar jaar een doorwerkingsonderzoek uitvoert naar de opvolging van haar aanbevelingen binnen de gemeente Son en Breugel.

11. Slotbepaling

Daar waar dit protocol niet in voorziet of twijfel bestaat over het toepassen ervan beslist de rekenkamer op voorstel van de voorzitter.

Het onderzoeksprotocol is vastgesteld in de vergadering van de rekenkamer d.d. 17 juli 2023.